

ГІПОТЕТИКО-ДЕДУКТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТЕМПОРАЛЬНИХ ВІДНОШЕНЬ

О.І.Бондар

Темпоральні відношення мовної системи є досить розгалуженими і різноплановими, що утруднює їх адекватний, логічно несуперечливий опис у єдиних термінах. У цій праці робиться спроба моделювання всіх видів темпоральних відношень, які існують у мові взагалі, на засадах єдиної часової терміносистеми. Виняток становлять лише аспектуальні відношення, з яких тільки власне часові піддаються описові в розробленій гіпотетико-дедуктивній моделі. Спеціально-результативні, акціональні, стативні, реляційні та ін. невласне часові сторони аспектуальності в даній системі не знайшли місця, по-перше, через нез'ясованість семантичної бази категорії виду, по-друге, через неоднозначну лексико-граматичну взаємодію при вираженні аспектуальності, по-третє, через мультизональність самих результативних відношень, по-четверте, через взаємопроникнення різних зон функціонально-семантичного поля (ФСП) аспектуальності.

Зрозуміла річ, що реальні відношення являють собою множину різнорідних відношень, які проникають одні в одні, впливають одні на одні, модифікуючи і модифікуючись, породжують пучки якісно нових відношень. Тут ми свідомо абстрагуємося від інших відношень та взаємодії й описуємо їх як абстрактні "чисті" відношення. Для побудови гіпотетико-дедуктивної системи моделей темпоральних відношень скористаємося засобами часової логіки.

Вихідними поняттями у логічних моделях часу є часовий потік, під яким розуміється вся сукупність порівнюваних у часі подій матеріального світу, інтервал часу як сукупність моментів, множина точок на певному відрізку часового потоку, момент часу як множина взаємно одночасних подій [1:117]. Досить поширене розуміння часового моменту як часової точки (миті) або як інтервалу, який містить одну часову точку [16; 17:29], є багато в чому довільною ідеалізацією, що не піддається строгому обґрунтуванню [12:113]. Не моменти реального часу є похідними від реального часу, а, навпаки, реальний час є похідним від моментів реального часу [5:80]. Важливими поняттями логічних описів часових відношень є вісь орієнтації і поняття порядку, якому важко дати точне визначення, тому воно приймається, як правило, аксіоматично. Дескрипторами порядку є відношення "раніше", "пізніше", "одночасно".

Існує цілий ряд задовільно розроблених часових логік. З.Аугустинек будує свою часову логіку у термінах спеціальної теорії відносності [1:14], У.Булл, О.Есперсен, Г.Рейхенбах, А.Ішмуратов моделюють гіпотетичну часову систему головним чином на поняттях ретроспективної та антиципаційної осей орієнтації [15; 4; 17; 7], А.Прайор, Н.Решер, Е.Каравась роблять часові числення, використовуючи для цього функціонально-істинні зв'язки та часові оператори [9; 8].

Залежно від способу синхронізації мовленнєвого акту з подіями, що описуються в цьому акті, розрізняють шість основних видів формул, які відбивають структуру елементарних висловлювань із часовим змістом:

1) власне топологічні, у яких певна подія співвідноситься з однією з часових сфер (У.Булл називає ці формули векторними [15:10-12]);

2) метричні, які використовуються для числення попереднього і наступного моментів стосовно події P [8:121-2];

3) датовані числення (чи календарні формули за У.Буллем), які відносять події P до певної дати A ;

4) псевдодатовані числення (чи скалярні формули за У.Буллем), які відносять подію P до псевдодати X ;

5) формули для U -числення, тобто для числення відношень “раніше - пізніше” між часовими моментами [8:131];

6) формули, що характеризують взаємовідношення осі орієнтації і події, що триває.

На мою думку, найзручніше прикладається до лінгвістичних потреб логічна модель часу З.Аугустинака [1:14], оскільки події X та Y цієї моделі легко співвідносяться з лінгвістичними величинами “момент мовлення” (K) та відбиття “реальної дії” (E), і суто логічні формули легко перетворюються на лінгвістичні. Крім того, для кращого унаочнення використовуватимемо геометричні діаграми, які принципово не залежать від формалізованих мов опису і, схоже на те, є універсальним формальним засобом, принаймні для переважної більшості темпоральних відношень.

Спочатку уточнимо головні диференційні семантичні ознаки (ДСО), які відповідають основним поняттям логічного опису. Логічне поняття, що виражається термінами “часовий потік”, “часовий континуум”, “часовий вектор” тощо у лінгвістиці найчастіше передається терміном “часова вісь” (\bar{t}), під яким розумітимемо відбиття в мовній системі реального часу. Поняття “інтервал часу” і “момент часу” можна використати і в лінгвістичній моделі у тому ж значенні, хоч на практиці вони часто співвідносяться з конкретними лінгвістичними величинами, які й представляють власне ДСО. Такою ДСО є поняття “відбиття реальної дії” (E). Вісь орієнтації у лінгвістичних інтерпретаціях прийнято називати точкою відліку (B). Найчастіше нею виступає граматичний момент мовлення (K) як мовне відображення реального комунікативного процесу. Синхронізацію і координатизацію цих понять здійснюємо за допомогою ДСО “раніше” (W), що є відбиттям відповідного реального відношення. Інші, допоміжні ДСО вводитимемо з перебігом розгляду темпоральних відношень у мові.

Побудову гіпотетико-дедуктивних моделей будемо здійснювати за окремими групами темпоральних відношень, якомога обмеженіше використовуючи формальну мову опису.

Найбільш засадничим серед темпоральних відношень слід, вочевидь, визнати відношення пов'язаності/непов'язаності події E з часовою віссю \bar{t} , яке є суто лінгвістичним, бо реально будь-яка подія має місце лише на якомусь відрізку часового континууму. Будемо позначати через \bar{E} подію, пов'язану з \bar{t} , і через E подію, не пов'язану з \bar{t} . На підставі ДСО \bar{E}/E виділяється ФСП локалізованості, і Н.Телін не має рації, вважаючи відношення між E , \bar{t} найфундаментальнішим аспектуальним значенням [18:30], хоч воно дійсно досить тісно пов'язане з аспектуальністю.

Строго кажучи, це відношення не може варіюватися: або між E та \bar{t} є зв'язок, або його немає, хоч у науковій літературі зазвичай можна зустріти три типи часової нелокалізованості, такі як повторюваність, звичність (узальність), часова узагальненість (постійність, абстрагованість) [10:217-8; 6:181]. При з'ясуванні характеру темпоральних відношень не слід припускати змішування понять реального і граматичного часу [6:174], що якраз і має місце у вищеповеденому виділенні варіантів нелокалізованості, адже повторюваною може бути як нелокалізована, так і локалізована дія. Гіпотетико-дедуктивна модель ФСП локалізованості має варіантні значення нелокалізованості, виділення яких ґрунтуються на розрізненні причин нелокалізованості.

Загальна вихідна формула:

$$E(\bar{t}L) \in m(\bar{t}L) \text{ Rf}xx \in m(\bar{t}R),$$

де Rfx — відношення відображення, $\bar{t}R$ — реальний часовий потік, $\bar{t}L$ — мовна часова вісь. Звідси випливає, що варіанти ФСП локалізованості залежать від варіювання чотирьох величин: E , $m(\bar{t}L)$, x , $m(\bar{t}R)$. Виділяємо такі ДСО:

E — співвідносна регулярність, співвідносна нерегулярність, співвідносна неповторюваність, неспіввідносна повторюваність;

$m(\bar{t}L)$ — невизначеність, повна визначеність, неповна визначеність;

x — регулярність, нерегулярність, неповторюваність;

$m(\bar{t}R)$ — визначеність, невизначеність скінченної тривалості, невизначеність нескінченної тривалості.

Наклавши певні обмеження на комбінаторику ДСО, одержуємо 14 можливих варіантів ФСП локалізованості:

- 1) подія E регулярна, співвідносна з $\bar{t}L$, інтервал m невизначений;
- 2) подія E нерегулярна, співвідносна з $\bar{t}L$, інтервал m невизначений;
- 3) подія E неповторювана, співвідносна з $\bar{t}L$, інтервал m невизначений;
- 4) подія E неповторювана, співвідносна з $\bar{t}L$, інтервал m повністю визначений;
- 5) подія E неповторювана, співвідносна з $\bar{t}L$, інтервал m визначений не повністю.

Для всіх подальших варіантів притаманні ДСО, які характеризують подію E як неповторювану, неспіввідносну з $\bar{t}L$ і з $m(\bar{t}L)$ невизначеним. Тобто всі події E нелокалізовані в часі, тому ці ДСО не повторюватимемо в дальших описах. Однак причини такої нелокалізованості можуть бути різні:

- 6) регулярно повторювана реальна подія x у визначеному інтервалі $m(\bar{t}R)$;
- 7) регулярно повторювана подія x у невизначеному скінченному інтервалі $m(\bar{t}R)$;
- 8) регулярно повторювана подія x у невизначеному нескінченному інтервалі $m(\bar{t}R)$;
- 9) нерегулярно повторювана подія x у визначеному інтервалі $m(\bar{t}R)$;
- 10) нерегулярно повторювана подія x у невизначеному скінченному інтервалі $m(\bar{t}R)$;
- 11) нерегулярно повторювана подія x у невизначеному нескінченному інтервалі $m(\bar{t}R)$;
- 12) неповторювана подія x у визначеному інтервалі $m(\bar{t}R)$;
- 13) неповторювана подія x у невизначеному скінченному інтервалі $m(\bar{t}R)$;
- 14) неповторювана подія x у невизначеному нескінченному інтервалі $m(\bar{t}R)$.

Перші шість варіантів описують часову локалізованість, решта — часову нелокалізованість. Ці значення ФСП локалізованості можна назвати:

- 1 — регулярна повторюваність;
- 2 — нерегулярна повторюваність;
- 3 — точкова локалізованість;
- 4 — інтервальна локалізованість;
- 5 — інтервальна одностороння локалізованість;
- 6 — узагальнена повна звичність;
- 7 — відносна узагальнена становість;
- 8 — абсолютна узагальнена становість;
- 9 — узагальнена неповна звичність;
- 10 — відносна становість;
- 11 — абсолютна становість;
- 12 — власне звичність;
- 13 — відносна постійність;
- 14 — абсолютна постійність.

Логіко-математичних моделей ФСП власне темпоральності досить багато

[4:300; 17; 13; 3; 11]. Нам видається найбільш повною і логічно обґрунтованою модель Т.І.Деперієвої [3]. Однак ця модель побудована не на чисто темпоральних, а також і на таксисних відношеннях. Вона є цілком придатною для лінгвістів, проте на першому етапі моделювання ми свідомо абстрагуємося від можливих перетинів різновидів темпоральних відношень. Через це виділяємо лише такі ДСО для ФСП власне темпоральності: передування (П), одночасність (О), наступність (Н), абсолютна точка відліку (V_{abc}), відносна точка відліку ($V_{відн}$).

При V_{abc} матимемо такі варіанти:

- 1) подія Е передує V_{abc} ;
- 2) подія Е відбувається одночасно з V_{abc} ;
- 3) подія Е настає після V_{abc} .

Далі вводимо часову вісь із $V_{відн}$ й одержуємо повну систему власне темпоральних значень, яку найкраще подати графічно (Мал.1):

Мал.1

У принципі можлива необмежена кількість відносних точок відліку 2-ого, 3-ого, ... n-ого порядків.

Таким чином, теоретично можливими є 15 основних власне темпоральних значень. У сфері теперішнього при V_{abc} , яке є граматичним моментом мовлення (К), виступає власне теперішній час (Т). При $V_{відн}$, яке є довільною подією Е у перцептуальному (психологічному) теперішньому, виступають

- передтеперішній (ПРТ),
- давній передтеперішній (ДПРТ),
- близький теперішній (БТ),
- негайний теперішній (НТ),
- післятеперішній (ПСТ),
- далекий післятеперішній (ДПСТ).

У сфері минулого, коли дія Е передує V_{abc} , виступає власне минулий (М). При $V_{відн}$, яке є довільною подією у перцептуальному минулому, виступають

- теперішній у минулому (ТМ),
- давноминулий (ДМ),
- близький післяминулий, або майбутній у минулому (БПСМ).

У сфері майбутнього, коли дія настає за V_{abc} , виділяємо власне майбутній (Мб). При $V_{відн}$, яке є довільною подією Е у перцептуальному майбутньому, виступають:

- теперішній у майбутньому (ТМб),
- передмайбутній, або минулий у майбутньому (ПРМб),
- післямайбутній, або майбутній у майбутньому (ПСМб).

Тоді загальна гіпотетично-дедуктивна модель матиме такий графічний вигляд (Мал.2)

Мал.2

Семантика ФСП таксису ґрунтується на відношеннях “раніше” (W), але не між дією E і точкою відліку, а між двома і більше діями, а тому цілком відповідає так званим U -численням логіки. Відношення “раніше” (W) має конверсовану форму \bar{W} — “пізніше” і заперечну $a\bar{W}b \wedge \bar{W}b$, або aRb , де R — відношення одночасності. Таким чином, використовуючи відношення моделі часу З.Аугустинека W, \bar{W}, R , встановлюємо такі можливі значення ФСП таксису:

- 1) події E_1, E_2 відбуваються абсолютно одночасно ($E_1 R E_2$);
- 2) і 3) події E_1, E_2 відбуваються відносно одночасно ($E_1 \bar{W} E_2 \wedge E_2 \bar{W} E_1, E_1 \bar{W} E_2 \wedge E_2 \bar{W} E_1$);

4) подія E_1 відбувається безпосередньо раніше E_2 ($E_1 W E_2$);

5) подія E_1 відбувається безпосередньо пізніше E_2 ($E_1 \bar{W} E_2$);

6) подія E_1 відбувається раніше E_3 ($E_1 \bar{W} E_3$);

7) подія E_1 відбувається пізніше E_3 ($E_1 W E_3$);

Назвемо

1-е значення абсолютною одночасністю (O),

2-е — передодночасністю ($ПРО$),

3-е — післяодночасністю ($ПСО$),

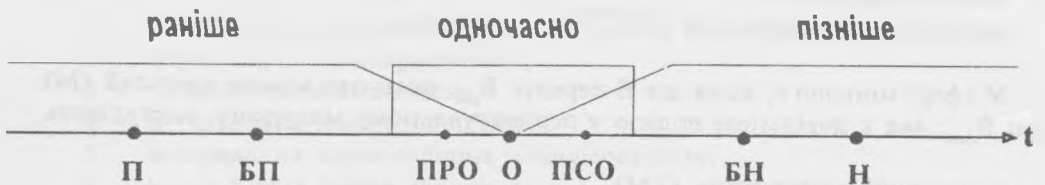
4-е — безпосереднім передуванням ($БП$),

5-е — безпосередньою наступністю ($БН$),

6-е — передуванням ($П$),

7-е — наступністю ($Н$).

Графічно модель ФСП таксису матиме вигляд як на мал.3:

Мал.3

Головним ДСО для ФСП обставинної темпоральності є співвідношення дії E з точкою відліку a , що виступає датою. У часовій логіці їм відповідають так звані датовані числення (чи календарні формули), псевдодатовані числення та числення попереднього і наступного моментів стосовно події. Загальна формула ФСП обставинної темпоральності $a\tau E$, де τ — будь-яка модифікація відношення W (“раніше”).

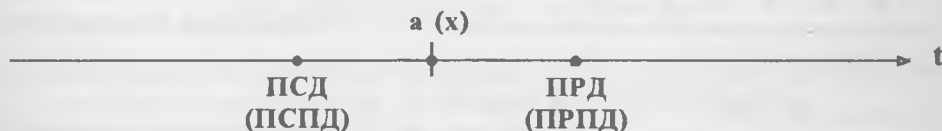
“Чисте” значення обставинної темпоральності може мати такі варіанти:

- 1) подія Е відбувається в конкретну дату *a*;
- 2) подія Е відбувається пізніше конкретної дати *a*;
- 3) подія Е відбувається раніше конкретної дати *a*;
- 4) подія Е відбувається в неконкретну дату *x*;
- 5) подія Е відбувається пізніше неконкретної дати *x*;
- 6) подія Е відбувається раніше неконкретної дати *x*.

Ці значення пропонується назвати так:

- 1-е - власне датування (Д),
- 2-е - переддатування (ПРД),
- 3-е - післядатування (ПСД),
- 4-е - псевдодатування (ПД),
- 5-е - передпсевдодатування (ПРПД),
- 6-е - післяпсевдодатування (ПСПД).

На мал. 4 показано розташування подій із відповідними значеннями ФСП обставинної темпоральності:

Мал. 4

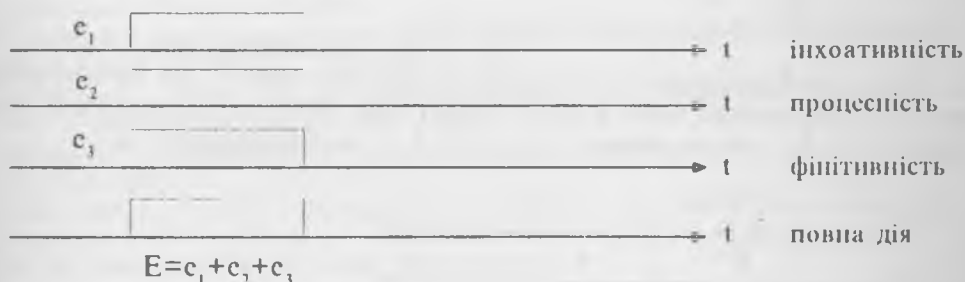
Ми готові здійснити логічно несуперечливий опис нерезультуючих зон ФСП аспектуальності: фазовості, кратності, тривалості, лімітативності, інтенсивності, виду.

Зона фазовості відбиває дискретність реального часу, коли у події Е виділяються 3 основні фази: початок, середина, кінець. Тобто можна сказати, що подія Е складається з трьох підпорядкованих подій e_1, e_2, e_3 ($E=e_1+e_2+e_3$). Причому вони по-різному співвідносяться з *t*, що й буде в даному випадку ДСО. Можливі 3 варіанти співвідносності/неспіввідносності елементів Е:

- 1) $e_1 \in \bar{t} \wedge e_2 \notin \bar{t} \wedge e_3 \notin \bar{t}$ (елемент e_1 події Е співвідноситься з часовою віссю);
- 2) $e_2 \in \bar{t} \wedge e_1 \notin \bar{t} \wedge e_3 \notin \bar{t}$ (елемент e_2 події Е співвідноситься з часовою віссю);
- 3) $e_3 \in \bar{t} \wedge e_1 \notin \bar{t} \wedge e_2 \notin \bar{t}$ (елемент e_3 події Е співвідноситься з часовою віссю).

На відміну від значення часової локалізованості/нелокалізованості, в якій реальні події обов'язково співвідносяться з $\bar{t} R$, значення зони фазовості передбачає, що коли лінгвістично підпорядкована подія Е не співвідносна з $\bar{t} L$, то й реальна подія *x*, підпорядкована події \bar{X} , відображенням якої є Е, може як співвідноситися, так і не співвідноситися з $\bar{t} R$, інакше кажучи, вона може і не здійснюватися в реальності. Перше фазове значення вказує на початок дії і називається інхоативністю, друге вказує на розгортання дії і називається процесністю, третє вказує на кінець дії і називається фінітивністю.

Отже, в зоні фазовості ФСП аспектуальності виділяються 3 фази протікання дії: інхоативність, процесність, фінітивність, що графічно зображене на діаграмі:

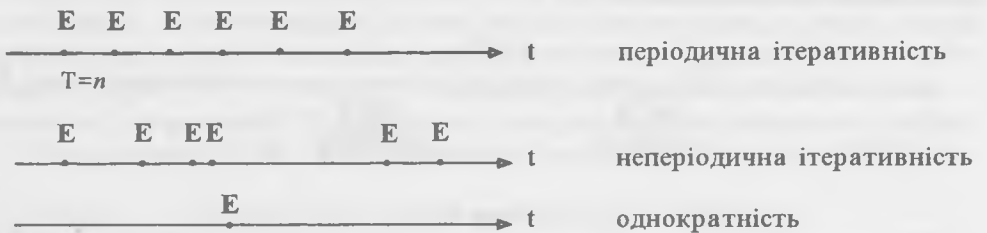
ДСО зони кратності — повторюваність/неповторюваність дії, що є відбиттям ритмічності реального часу. Повторювана дія може бути регулярно/нерегулярною. Звідси маємо 3 семантичні варіанти кратності:

- 1) дія регулярно повторювана;
- 2) дія нерегулярно повторювана;
- 3) дія неповторювана.

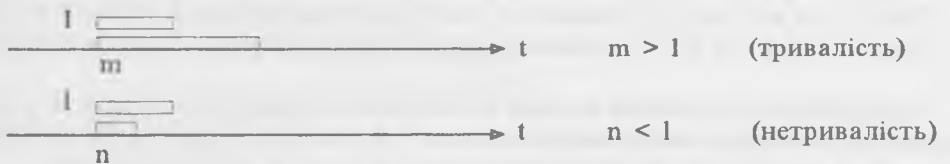
Регулярно повторювана дія описується формулою

$$E \in t \wedge E \in m_1 \wedge E \in m_2 \wedge E \in m_3 \wedge \dots E \in m_n (T),$$

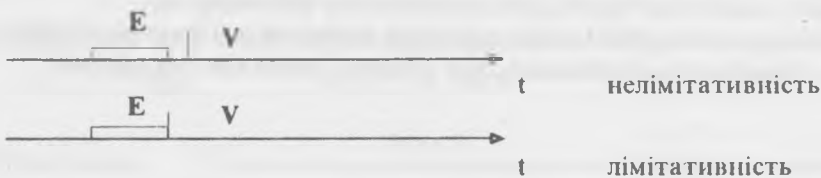
де T — фіксований період виникнення дії. Нерегулярно повторювана дія описується такою ж формулою при (T) , неповторювана дія — $E \in t$. Перше значення можна назвати періодичною ітеративністю, друге — неперіодичною ітеративністю, третє — однократністю (одноразовістю), графічно:

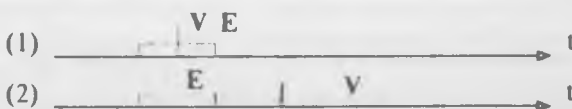
Зона тривалості має ДСО тривалість/нетривалість. Тривалою є дія, яка займає великий інтервал, нетривала — яка відбувається в невеликому інтервалі. Звичайно, величина інтервалу визначається мовцем суб'єктивно, співвіднесенням із якимось абстрактним еталонним інтервалом l . Коли дія E_1 відбувається в інтервалі m , а дія E_2 — в інтервалі n , то у тому випадку, якщо $m > l$, виступатиме значення тривалості, якщо ж $n < l$, — значення нетривалості (короткочасності):

Зона лімітативності виділяється на підставі ДСО обмеженості/необмеженості дії E . Якщо дія E досягає якоїсь зовнішньої межі V , то маємо значення лімітативності ($E \bar{W} V$), в інших випадках дія не обмежується V . Якщо дія не досягла межі V — виступає значення нелімітативності ($E W V$). Або графічно:

Якщо дія E продовжується і після досягнення межі V , то таке значення назвемо експесивним, воно формує окрему зону ФСП аспектуальності. Формально $V \in E$ — експесивність (1), $V \notin E$ — неекспесивність (2).

Практично ж і нелімітативна, і несксцесивна дії збігаються з неграничною дією, тобто з формою недоконаного виду. Ізоморфною тривалості/нетривалості є зона інтенсивності. Інтенсивність дії визначається мовцем також суб'єктивно, співвідношенням із якоюсь абстрактною еталонною дією E_e , інтенсивність якої вважається нормальною. У тому випадку, якщо $I(E) > I(E_e)$, виступатиме значення інтенсивності, якщо $I(E) < I(E_e)$, — значення неінтенсивності, при $I(E)=I(E_e)$ значення інтенсивності/неінтенсивності нейтралізується.

В основу значення категорії виду традиційно кладеться поняття внутрішньої межі дії. Спроби, наприклад, О.В.Бондарка інтерпретації видового значення через комплекс ДСО (з доміантною ознакою цілісності/нецілісності дії) [2:11-21] недостатньо переконливі.

Кожна дія як лінгвістичне явище, крім нелокалізованих, може відбуватися лише у певному інтервалі, тобто до певного моменту m , який є внутрішньою межею дії. Інакше кажучи, момент m є останнім потенціальним чи реалізованим моментом перебігу дії. У такому разі значення доконаного виду описуватиметься формулою

$$m \in m_1(E) \wedge \forall n \tilde{W} m \wedge \forall n n \notin m_1(E) :$$

часовий момент m входить до інтервалу $m(E)$, а будь-який часовий момент n , що слідує за моментом m , не входить до інтервалу $m(E)$.

Значення недоконаного виду має таку формулу

$$m \in m_1(E) \wedge \exists n \tilde{W} m \wedge \exists n n \in m_1(E) :$$

часовий момент m входить до інтервалу $m(E)$, й існує такий часовий момент n , що слідує за моментом m , входячи до інтервалу $m(E)$.

Нижче подаються діаграми:

1. Аугустинек З. Лейбницово определение времени // Вопросы философии.-1973.-№.5.
2. Бондарко А.В. Вид и время русского глагола: Значение и употребление.-М.,1971.
3. Дешериева Т.И. Лингвистический аспект категории времени в его отношении к физическому и философскому аспектам // Вопросы языкознания. - 1975. -№.2.
4. Есперсен О. Философия грамматики. - М.,1958.
5. Жарков В.И. Диалектика пространства и времени. - Томск,1984.
6. Золотова Г.А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. - М.,1973.
7. Ишмуратов А.Т. Логические теории временных контекстов (временная логика). - К.,1981.
8. Караваев Э.Ф. Основания временной логики. - Л.,1983.
9. Прайор А.Н. Временная логика и непрерывность времени // Семантика модальных и интенциональных логик. - М.,1981.
10. Теория функциональной грамматики: Введение.Аспектуальность.Временная локализованность.Таксис. - Л.,1987.
11. Тураева З.Я. Категория времени: Время грамматическое и время художественное: На материале англ.языка. - М.,1979.
12. Цехмістро І.З., Тягло О.В. Про співвідношення понять "момент часу" та "інтервал часу" // Філософська думка. - 1985. - № 5.
13. Чагаян З.С. Грамматическая категория времени: Опыт системного анализа: АКД. - Ереван, 1982.
14. Augustynek Z. Przeszłość, terażniejszość, przyszłość a istnienie // Studia filozoficzne (Warszawa). - 1977. - № 6.
15. Bull W. Time, tense and the verb. - Berkley,1968.

16. Quinn Ph. Existence throughout an interval of time and existence at an instant of time// Ratio (Oxford). - 1979. - №.1.
 17. Reichenbach H. Elementy logiki formalnej (Fragmenty) // Logika i język: Studia z semiotyki logicznej. -Warszawa,1967.
 18. Thelin N.B. Toward a theory of aspect, tense and actionality in Slavic // Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Slavica Upsaliensia. - Uppsala,1978.-№.18.

ПРОБЛЕМИ АД'ЕКТИВНОГО КЕРУВАННЯ

Н.Т.Єрменчук, І.І.Слинько

Мовознавців здавна цікавили особливості ад'єктивного керування порівняно з дієслівним чи субстантивним. Чим пояснюється вживання при прикметниках тих чи інших відмінкових форм — лексико-граматичною природою самих прикметників чи повторенням керування дієслів? Ще Є.К.Тимченко поділив прикметники щодо цього на три групи:

1) одні прикметники словотвірно пов'язані з дієсловами і повторюють їх керування;

2) інші прикметники словотвірно не пов'язані з дієсловами і керують не такими відмінками, як дієслова;

3) трохи не кожний прикметник має вільне керування [19:57-9; 20:90]. Згодом це спостереження в тій чи іншій формі повторювали наступні мовознавці [8:99; 18:89; 10:62; 24:189]. Необхідно звернути увагу на те, що Є.К.Тимченко шукав ще глибших причин керування прикметників тими чи іншими відмінками. Ці причини він знаходив в особливостях індоєвропейського синтаксису. Зокрема, від + родовий при прикметниках він виводив з родового аблативного, з + родовий — з безприйменникового сполучення [21:24,41]; орудний безприйменниковий — з орудного або родового аблативного [20:90]; в, на + місцевий — з безприйменникового місцевого [22:31,48] тощо. Після виступу М.М.Прокоповича стало зрозумілим, що пояснювати прикметникове керування тільки зв'язками з дієсловами не можна — потрібно брати до уваги і синтаксичну функцію прикметників — предикативну чи напівпредикативну [12:86]. В українському мовознавстві цю ідею підтримали А.П.Грищенко, М.Я.Плющ, З.М.Терлак та ін. [3:131; 11:78; 18:89]. Справді, аналіз мови І.П.Котлярєвського, Т.Г.Шевченка, Л.Українки, Г.Квітки-Основ'яненка, А.Тесленка та інших показав, що прикметники поширюються залежними відмінковими формами у більшості випадків тоді, коли виступають присудками чи в напівпредикативних зворотах. З численної кількості прикладів наведемо лише деякі:

- 1) *Ви на сугтяжників похожі;*
- 2) *Коли вони будуть варті того;*
- 3) *Здався ж він на гроші не жадібним;*
- 4) *Бо вже на вигадки завзятий був;*
- 5) *Оченьта карі повні слізок.*

II: 1) *Еней, к добру з натури склонний, сказав послам Латинським так;*

2) *Не в нашім краю, Богу милім ..., се беззаконіс творилось;*

3) *І з долу вгору він до мене звів такий болючий погляд, повний туги і каяття жалкого, без надії...*

Однак у такому разі виникає питання — на якому рівні більш характер-